

ROZWÓJ MOWY DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Dziś garść informacji o tym, jak rozwija się mowa dziecka w wieku przedszkolnym. Mowa jest najbardziej efektywnym sposobem komunikowania się z innymi ludźmi i ma ogromne znaczenie dla rozwoju dziecka oraz dla jego psychicznego i społecznego przystosowania.

Okres przedszkolny to czas intensywnego kształtowania się mowy dziecka nazywany okresem swoistej mowy dziecięcej.

W tym okresie rozwija się sprawność aparatu artykulacyjnego, dzięki czemu dziecko opanowuje coraz to nowe umiejętności w zakresie fonetyki języka. Kształtuje się również słuch fonematyczny umożliwiający precyzyjne, słuchowe różnicowanie dźwięków mowy. Wykształca się umiejętność analizowania i syntetyzowania wyrazów, która jest jedną z podstawowych umiejętności niezbędnych do podjęcia nauki szkolnej. Ogromną rolę w procesie kształtowania mowy dziecka odgrywają rodzice i najbliższe otoczenie, gdyż to oni są jego pierwszymi nauczycielami mowy.

W rozwoju mowy wyróżnia się następujące etapy:

1. Okres melodii, zwany również okresem przygotowawczym (0-1r.ż.)
2. Okres wyrazu (1-2r.ż.)
3. Okres zdania (2-3r.ż.)
4. Okres swoistej mowy dziecięcej (3-7r.ż.)

Dziecko może mieć opóźnienia w rozwoju mowy w stosunku do przyjętych norm około pół roku. Jeśli jest to dłuższy czas wówczas konsultujemy się z logopedą.

2-3 ROK ŻYCIA

Między 2 a 3 rokiem życia następuje intensywny rozwój mowy dziecka. Dziecko zaczyna budować zdania, początkowo są to zdania proste, które są złożone z dwóch, trzech wyrazów, następnie przechodzi w wypowiedzi dłuższe, cztero - pięć wyrazowe. Pierwsze zdania są twierdzące, a następnie pojawiają się zdania pytające i rozkazujące. Wzbogaca się słownik czynny i bierny – obserwuje się znaczny przyrost ilościowy słów od ok. 300 w 2r.ż. do około 1000 w wieku 3 lat.

Dziecko używa przede wszystkim rzeczowników, czasowniki początkowo używane są w formie bezokolicznika. Przypadki są używane często niepoprawnie. Dziecko nie potrafi jeszcze wypowiadać poprawnie wszystkich głosek - głoski trudne są zastępowane głóską łatwiejszą. Dziecko słyszy błędnie wypowiedziane słowa i poprawia je, co świadczy o różnicowaniu słuchowym prawidłowej jak i nieprawidłowej wymowy słów. Wypowiedź staje się bardziej zrozumiała, zbliża się do wzorca fonetycznego poszczególnych wyrazów. W tym okresie dziecko wypowiada prawidłowo spółgłoski: p, b, m, f, w, k, g, h, t, d, n, l, oraz samogłoski ustne: a, o, u, e, y, i, a, czasem nosowe: ą, ę. Pod koniec tego okresu pojawia się: s, z, c, dz, które wcześniej było zastępowane przez dziecko: ś, ź, ć, dź.

W okresie zdania wystąpić może u dziecka tzw. jąkanie fizjologiczne. Jest ono normalnym zjawiskiem rozwojowym i na ogół w krótkim czasie zanika samoczynnie. Może jednak ulec utrwaleniu na skutek niewłaściwej postawy rodziców, ich zbytnej wrażliwości, nadmiernej koncentracji na mowie dziecka i korygowania go.

3-LATEK

Dziecko 3 letnie potrafi porozumieć się z otoczeniem, jego mowa jest już w pewnym stopniu ukształtowana, jednak jej rozwój odbywa się w dalszym ciągu i często pojawiają się błędy. Wie, jak dana głoska powinna brzmieć, ale nie umie jej jeszcze wypowiedzieć. Trzylatek powinien już wymawiać wszystkie samogłoski ustne i nosowe, spółgłoski: p, b, m, f, w, ś, ź, ć, dź, ń, k, g, h, t, t, d, n, l, ł, j. Pojawiają się również głoski takie jak: s, z, c, dz. Dziecko już umie wypowiadać większość z tych głosek poprawnie w izolacji, a w mowie potocznej zastępuje je zaś głoskami łatwiejszymi. Dziecko zmiękcza głoski: s, z, c, dz, sz, ź, cz, dź na głoski: ś, ź, ć, dź.

Najczęstsze błędy językowe pojawiające się u trzylatków, które mogą utrzymywać się do ok. 5 roku życia, to:

- opuszczanie sylaby początkowej lub końcowej (lokomotywa - komotywa)
- przestawianie głosek w wyrazie (ławka - wałka);
- tworzenie nowych wyrazów (zadzwoń + telefonować = zatelefonić)
- głoska r może być wymawiana jako j lub l , czasami jako ł lub opuszczana
- zamiast f występuje często ch i odwrotnie
- nieprawidłowa odmiana

4-LATEK

Wypowiedzi czterolatka wybiegają poza aktualnie przeżywaną sytuację, potrafią mówić o przeszłości i przyszłości. Odpowiadają na pytania i coraz więcej ich zadają.

-utrwalają się głoski s, z, c, dz, dziecko nie powinno ich zamieniać na ich zmiękczone odpowiedniki ś, ź, ć, dź

-głoski sz, ź, cz, dź dziecko może zamieniać na s, z, c, dz - jest to tzw. seplenienie fizjologiczne; pojawia się głoska r, choć jej brak nie powinien jeszcze niepokoić

-może pojawić się tzw. hiperpoprawność związana z opanowaniem nowych, trudnych głosek np. zastępowanie głosek s, z, c, dz, przez sz, ź, cz, dź - np.: sztół, czukierek

5-LATEK

Mowa dziecka w tym wieku powinna być zrozumiała a wypowiedzi dziecka wielozdaniowe.

- dziecko potrafi już bezbłędnie powtórzyć sz, ź, cz, dź, choć w mowie potocznej mogą wciąż być zastępowane przez s, z, c, dz;

- powinna pojawić się głoska r

- wypowiedzi uwzględniają kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo - skutkowe, są poprawne gramatycznie

- dziecko potrafi wyjaśnić znaczenie słów, opisać cechy przedmiotów i możliwość ich zastosowania

- dziecko chętnie poprawia innych i samego siebie, szukając prawidłowego brzmienia wyrazu

6-7 LATEK

Dziecko kończące edukację przedszkolną powinno już prawidłowo wymawiać wszystkie głoski języka polskiego. Jego wypowiedzi powinny być spójne, z przewagą zdań złożonych i prostych rozwiniętych o poprawnej konstrukcji składniowej. Powinno poprawnie używać przyimków.

-rozumienie kierowanych do sześciolatka treści, wiadomości, poleceń czy opowiadań, nie powinno stanowić dla niego żadnego problemu

-zasób słów i ton głosu odpowiadający danej sytuacji pozwalają dziecku w sposób satysfakcjonujący wyrażać swoje opinie i pragnienia

- opowiadając o obrazku dziecko nie powinno ograniczać się tylko do wymienienia przedstawionych na nim przedmiotów i osób, ale tworzyć dłuższe wypowiedzi

- powinno poprawnie wymawiać wszystkie dźwięki nawet te najtrudniejsze do opanowania czyli głoski sz, ż, cz, dż oraz r

- umieć porównywać (odnajdywać różnice i podobieństwa) oraz klasyfikować przedmioty pod względem wielkości, kształtu, koloru, ciężaru, funkcji użytkowej)

- dokonywać analizy i syntezy słuchowej wyrazów o prostej budowie fonetycznej (tzw. głoskowania)

- wyodrębniać głoski na początku, na końcu i w środku wyrazu

- samodzielnie wyszukiwać wyrazy rozpoczynające się na daną głoskę , sylabę

- wyklaskiwać ilość sylab w wyrazie

- określać położenie przedmiotu względem otoczenia (nad, pod, obok, pomiędzy, wewnątrz, na zewnątrz, itp.)

-orientować się w schemacie ciała i najbliższej przestrzeni, określać kierunki (do tyłu, na wprost, w górze, na dole, w prawo, w lewo, itp.)

Mowa dziecka idącego do szkoły powinna być komunikatywna, wyraźna i płynna, wtedy zdecydowanie gwarantuje dobry start szkolny.

Takie są przyjęte normy. Jeśli dziecko nie potrafi jeszcze opanować tych umiejętności , nie trzeba się niepokoić, ma jeszcze czas w okresie przedszkolnym, aby „dogonić” te normy . Poprzez pracę nauczycieli, specjalistów (np. logopeda, terapeuta) i dobrej współpracy z rodzicami dzieci sprawnie niwelują braki.

Jeśli jednak nabywanie kolejnych umiejętności w rozwoju mowy przekracza okres około 6-12 miesięcy, mówimy o opóźnionym rozwoju mowy i zawsze trzeba poszukać przyczyny u specjalistów .

Bibliografia:

G. Demel „Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola”

D. Emiluta-Rozya „Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym”

I. Styczek „Logopedia”

Poniżej dla chętnych dzieci i rodziców przydatne linki:

- w nauce głoski r - filmik logopedy A. Kwias (od 5 roku życia)

<https://www.facebook.com/agatakwiaslogopeda/videos/240585527124940/>

-interaktywne gry logopedyczne utrwalające wymowę poszczególnych głosek

<https://www.mimowa.pl/>

-utrwalanie głosek syczących (s, z, c, dz)

<https://logopedarybka.pl/mowie-dobrze-gloski-syczace/>

<https://www.logotorpeda.com/wady-wymowy/utrwalamy-wymowe-glosek-syczacych/>

<https://domologo.pl/logopedia/wymowa/gloski-syczace/gra-planszowa-z-gloska-s/>

<https://domologo.pl/logopedia/wymowa/gloski-syczace/gra-planszowa-z-gloska-z-2/>

<https://domologo.pl/logopedia/wymowa/gloski-syczace/gra-planszowa-z-gloska-c/>

<https://wordwall.net/pl/resource/1011379/polski/s-nag%c5%82os-logopedyczny-%c5%9bwiat-zabaw>

[%](https://wordwall.net/pl/resource/1011379/polski/s-nag%c5%82os-logopedyczny-%c5%9bwiat-zabaw)

-utrwalanie głoski „sz”

<https://www.logopestka.pl/balonowa-zabawa-szukamy-ksztaltow-i-utrwalamy-gloske-sz/>

<https://www.logopediapraktyczna.pl/rozszyfruj-slowa/>

<https://www.logopediapraktyczna.pl/waz-gra-logopedyczna-do-utrwalania-prawidlowej-wymowy-gloski-sz/>

[%](https://www.logopediapraktyczna.pl/waz-gra-logopedyczna-do-utrwalania-prawidlowej-wymowy-gloski-sz/)

<https://domologo.pl/logopedia/wymowa/gloski-szumiace/zdania-z-gloska-sz-karta-pracy/>

- kilka przykładów -jak rozwijać mowę dziecka?

[https://view.genial.ly/5e89004559ee3c0df4147ba2/vertical-infographic-timeline-](https://view.genial.ly/5e89004559ee3c0df4147ba2/vertical-infographic-timeline-rozwijanie-mowy-dziecka)

[rozwijanie-mowy-dziecka](https://view.genial.ly/5e89004559ee3c0df4147ba2/vertical-infographic-timeline-rozwijanie-mowy-dziecka)

- gry logopedyczne online - ćwiczenia przydatne do wywołania i utrwalenia prawidłowej wymowy różnych głosek, utrwalających znajomość liter, doskonalących spostrzeżenie, pamięć i uwagę

<https://wordwall.net/community?localeId=1045&query=logopedia>